

NKÜ HUKUK FAKÜLTESİ DERGİSİ

ARAŞTIRMA MAKALESİ / RESEARCH ARTICLE

ANONİM ORTAKLIĞIN HAKLI SEBEPLE FESHİ DAVASI BAĞLAMINDA PAY SAHİBİNİN ORTAKLIKTAN AYRILMASI

*Onur KORU**

ÖZ

TTK m. 531’de düzenlenen anonim ortaklığın haklı sebeple feshi davası, feshin son çare olması ilkesini kabul etmekle birlikte hakim için feshe alternatif yöntemlere karar verme yetkisi tanınmaktadır. Kaynak İsviçre Kanunu’nun aksine TTK’da hakime bu konuda örnek bir alternatif yöntem belirlenmiştir. Buna göre hakim, fesih yerine davacı pay sahiplerine payın gerçek değerinin ödenerek şirketten çıkarılmalarına karar verebilir. TTK m. 531 gereği verilen ayrılma kararı, diğer pay sahipliğinin sona erme sebeplerinden pek çok yönüyle ayrılmaktadır. Hakimin takdir yetkisi kapsamında fesih davası içerisinde ayrılmaya karar verebilmesi için davacının talebi gerekli değildir. Kanun koyucu hakime bu noktada geniş bir takdir yetkisi tanımıştır ki bu yetki, taleple bağlılık ilkesinin bir istisnasını teşkil eder. Hakimin fesih yerine karar verebileceği alternatif yöntemlerden birincisi olan bu yöntemin şartları ve ne şekilde verileceği ile birlikte hukuki sonuçları çalışmamızda incelenmiştir. Ayrıca şirkette çıkarma kararının en önemli sonucu olan, davacı pay sahiplerine karar tarihine en yakın tarihteki payın gerçek değerinin ödenmesi üzerinde kısa bir değerlendirme yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Anonim Ortaklığın Feshi, Feshe Alternatif Yöntemler, Ortaklıktan Çıkarma, Ayrılma Akçesi, Hakimin Takdir Yetkisi

*Doktora Öğrencisi, İstanbul Okan Üniversitesi, okoru@stu.okan.edu.tr, ORCID No: 0000-0001-8943-1031

QUITTING OF THE SHAREHOLDER FROM THE PARTNERSHIP IN THE CONTEXT OF THE ACTION FOR TERMINATION OF THE PARTNERSHIP FOR JUST CAUSE

Onur KORU**

ABSTRACT

The action for dissolution of a joint stock company for just cause regulated under Article 531 of the TCC accepts the principle of last resort, but authorizes the judge to decide on alternative methods to dissolution. Contrary to the Swiss Law, the TCC provides a sample alternative method for the judge. Accordingly, instead of dissolution, the judge may order the plaintiff shareholders to be removed from the company by paying the actual value of their shares. The separation decision pursuant to Art. 531 TCC differs from other reasons for termination of shareholding in many aspects. The request of the plaintiff is not necessary for the judge to decide on separation within the scope of his discretionary power. The legislator has granted a wide discretionary power to the judge at this point, which constitutes an exception to the principle of adherence to the request. The conditions of this method, which is the first of the alternative methods that the judge may decide instead of dissolution, and the legal consequences of this method are analyzed in our study. In addition, a brief evaluation has been made on the most important consequence of the decision to dismiss the company, which is the payment of the real value of the shares to the plaintiff shareholders as of the date closest to the date of the decision.

Key Words: Dissolution of Joint Stock Company, Alternative Methods to Termination, Dismissal from the Company, Separation Reserve, Discretion of the Judge

**PhD Student, Istanbul Okan University, okoru@stu.okan.edu.tr, ORCID No: 0000-0001-8943-1031

Extended Summary

The action for dissolution of a joint-stock company (JSC) due to just cause, regulated under Article 531 of the Turkish Commercial Code (TCC), introduces a pivotal legal mechanism aimed at protecting minority shareholders from oppression by the majority. While this provision recognizes dissolution as a measure of last resort, it also empowers the court to decide on alternative remedies. Among these, the option to remove a shareholder by compensating the actual value of their shares is explicitly stipulated, setting the TCC apart from its Swiss counterpart. This article explores the conditions and implications of this alternative remedy, focusing on the separation of shareholders as a court-ordered solution within the context of dissolution lawsuits.

The term “quitting” as used in Article 531 represents a specific legal construct distinct from concepts such as “removal” or “transfer of shares.” While “removal” refers to the involuntary exclusion of a shareholder at the initiative of others, quitting involves the judicially mandated separation of a shareholder, often without their explicit request. This distinction is significant, as quitting does not merely address the shareholder’s individual interest but aims to preserve the continuity and stability of the corporate entity. Unlike the transfer of shares, quitting typically results in a reduction of capital without the entry of a new shareholder. It is also distinct from “forfeiture,” where a shareholder’s rights are terminated due to default on financial obligations. In contrast, quitting under Article 531 seeks to resolve shareholder disputes and protect minority rights while maintaining the company’s viability.

Article 531 grants the court broad discretion to decide on alternative remedies, including quitting, even if such remedies are not explicitly requested by the plaintiff. This authority represents a significant departure from the principle of adherence to the plaintiff’s request under procedural law. The court’s power to order quitting reflects the principle that dissolution should only be considered when all other remedies prove insufficient.

Key conditions for a court-ordered quitting decision include:

1. Existence of Just Cause: The court must ascertain that circumstances constituting just cause exist, warranting dissolution.
2. Filing of a Dissolution Lawsuit: A quitting order may only be issued within the framework of a dissolution lawsuit and cannot be sought independently.

3. Quitting as a Suitable Remedy: The court must evaluate whether quitting represents a rational and acceptable solution given the circumstances.

In exercising its discretion, the court must carefully balance the interests of the departing shareholder, the remaining shareholders, and the company. This often requires technical expertise and may necessitate reports from financial or business experts to ensure a thorough assessment of the company's economic and operational situation.

A quitting order has significant legal consequences:

1. Separation Compensation: The company must pay the departing shareholder the actual value of their shares, calculated as of the date closest to the court's decision. This ensures fair treatment for the departing party.
2. Termination of Shareholding Status: Upon final judgment, the shareholder's rights and obligations end, though limited rights like usufruct or pledge remain unaffected.
3. Reduction in Shareholder Count: The departure reduces the number of shareholders. If this leads to a single remaining shareholder, official registration is required.

The real value of shares, as stipulated in Article 531, is calculated based on the company's financial status closest to the date of the court's decision. This approach ensures that the departing shareholder benefits from any value appreciation occurring during their tenure. While the use of stock market values for this calculation has been debated, it is generally accepted that the valuation should reflect the company's true economic condition rather than transient market fluctuations. However, the provision for valuation "closest to the court's decision date" may incentivize majority shareholders to engage in practices that artificially deflate share values. Addressing this potential for abuse remains a critical issue in the implementation of Article 531.

Article 531 of the TCC provides a progressive framework for resolving disputes in joint-stock companies, emphasizing corporate continuity through alternative remedies such as quitting over dissolution. The judicial discretion granted under this article plays a vital role in ensuring that decisions align with the principles of proportionality, fairness, and the preservation of corporate integrity. While quitting offers a practical and equitable solution for minority shareholders, ensuring transparent and fair valuation processes is essential to prevent potential exploitation and uphold the integrity of the mechanism.

GİRİŞ

6102 sayılı TTK'nın getirdiği yeniliklerden birisi de anonim ortaklıklarda azınlığa (halka açık şirketlerde sermayenin yirmide birini, kapalı şirketlerde onda birini temsil eden payların sahiplerine) haklı sebeple fesih hakkı tanınmasıdır. Hüküm, azınlık pay sahiplerini çoğunluğun uyguladığı baskıya karşı korumak amacıyla düzenlenmiştir¹. Azınlığa dava hakkı tanıyan kanun koyucu, hakkın kullanımını kısıtlamak istemiş, feshin son çare olması ilkesi gereği hakime maddenin devamında alternatif çözümlere karar verme yetkisi tanımıştır. Hakimin feshe karar vermeden önce bu alternatif çözüm yöntemlerinin uygulanıp uygulanamayacağı hususunda mutlaka bir değerlendirme yapması gerekir². Anonim ortaklık pay sahibinin çıkarılması, verilebilecek kararlar arasında madde metninde ayrıca belirtilmek suretiyle vurgulanmıştır. Bu yönüyle TTK m. 531, “başkaca uygun bir çözüm” şeklinde hakime genel bir çözüm imkanı tanıyarak bu çözümler arasındaki herhangi birini zikretmeyen mehzaz İsviçre kanunundaki düzenlemeden farklılaşmaktadır³. Çalışmada anonim ortaklık pay sahibinin haklı sebeple fesih davası kapsamında ortaklıktan çıkarılması kararı, niteliği ve sonuçları ile ele alınacaktır.

I. ORTAKLIKTAN AYRILMA KAVRAMI VE DİĞER KAVRAMLARLA MUKAYESESİ

Çalışmada tercih edilen ayrılma kavramı, benzer kavramlardan birçok yönüyle farklılaşmaktadır. TTK m. 531'de ayrılma kararı, “*davacı pay sahiplerinin çıkarılmalarına*” ifadesi ile geçmektedir. Doktrinde bu kavramın niteliği hakkında tartışmalar olmuş olsa da, kanun koyucunun burada “çıkartılma”dan değil “çıkma”dan söz etmektedir⁴. Çıkartılma, pay sahibinin iradesi dışında, diğer ortakların iradesi doğrultusunda meydana gelen ayrılmayı; çıkma ise pay sahibinin kendi iradesiyle ortaklıktan ayrılmasını ifade eder⁵. Şahin'e göre düzenlemenin hukuki niteliği ayrılma imkanı olarak algılanmalıdır⁶. Erdem ise, madde

¹ Şahin A, 'Anonim Ortaklığın Haklı Sebeple Feshi Çerçevesinde Gündeme Gelen Bazı Hukuki Sorunlar' (2014) Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 9 (117-118) 147

² Çamoğlu E, 'Anonim Ortaklığın Haklı Sebeple Feshinde Hakimin Takdir Yetkisi' (2015) Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi 32 (1) 10; Yargıtay 11. HD. 2016/14541 E. 2018/6990 K. T: 13.11.2018 (<https://karararama.yargitay.gov.tr/>)

³ Vogt H und Enderli T, 'Die Auflösung einer Aktiengesellschaft aus wichtigen Gründen und die Anordnung einer «anderen sachgemässen Lösung»' (2010) Recht, 6 244

⁴ İlbasmış Hızlısoy Ö, Anonim Şirketin Haklı Sebeple Feshi (Adalet Yayınevi, Ankara 2016) 285

⁵ Şahin A, Anonim Ortaklığın Haklı Sebeple Feshi, (Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2013) 395

⁶ Şahin (n 5) 395; Şahin (n 1) 163

metninden çıkarma kavramının çıkarılmasının, şirketten çıkmaya izin verme şeklinde düzenlenmesini savunmaktadır⁷. *İlbasmış Hızlısoy* ise “ayrılma” ifadesinin daha yerinde olacağı görüşündedir⁸. *Çamoğlu*’ya göre kavram “davacının çıkmasına izin verilmesi” şeklinde adlandırılmalıdır⁹.

Ayrılma kavramı, pay devrinden de farklı bir kavramdır. Pay devrinde pay sahipliği yeni ortak üzerinden devam etmekte iken ortaklıktan ayrılmada çoğu zaman sermaye azalmakta, yeni bir ortak girmemektedir. Bu bağlamda pay devri ile paya bağlı hak ve borçlarda bir değişiklik olmazken, ortaklıktan çıkma durumunda kısmi bir tasfiye hali meydana gelmektedir¹⁰.

Ayrılma kavramına benzer diğer kavram olan ıskat, pay sahibinin bedelini ödeyemediği “paylara ait pay sahipliğinin sonlanmasıdır. Bir pay sahibinin elinde bulundurduğu tüm payların bedellerini ödemediği temerrüde düşmesi halinde ise ortaklıktan çıkarılması sonucu ortaya çıkacaktır. İskat, pay bedelini ödeyemeyen ortağa karşı kooperatif bir yaptırım niteliğinde iken ortaklıktan ayrılma, ortaklar arası ilişkilerin bozulması sebebiyle başvuru, ortaklığın devamlılığını korumaya yönelik bir yaptırımdır¹¹. Ayrıca ıskatın varlığı için özel şekil şartlarının varlığı aranmaktadır.

II. MAHKEMENİN PAY SAHİBİNİN AYRILMASINA KARAR VERMESİ

TTK m. 531’de öngörülen davada davacı sıfatı, maddede belirtilen oranda paya sahip olan azınlık pay sahiplerine aittir.¹² Bu oranların davanın açıldığı tarihte sağlanmış olması yeterlidir, dava süresince söz konusu oranların korunması aranmamalıdır.¹³ Davalı sıfatı ise münhasıran ortaklığa aittir.¹⁴ TTK m. 531 kapsamında mahkemenin ortaklığın feshine karar vermesi, ortaklığın sona ermesine ve tasfiyeye yol açacağından kanun koyucu, hakime takdir

⁷ Erdem N, Anonim Ortaklığın Haklı Sebeple Feshi (2. Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2019) 285

⁸ İlbasmış Hızlısoy (n 4) 288

⁹ Çamoğlu (n 2) 11

¹⁰ Şahin (n 5) 396

¹¹ Şahin (n 5) 408

¹² Yakupoğlu Eren Ö, *Anonim Şirketlerde Ortaklıktan Çıkarılma* (Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2022) 139

¹³ Yüksel S, ‘Anonim Ortaklığın Haklı Sebeple Feshi Davasında Davalı Sıfatı Üzerine Düşünceler, Prof. Dr. Hamdi Yasaman’a Armağan’ (2017) Oniki Levha Yayıncılık, 868; Yakupoğlu Eren (n 12) 141. Aksi yönde görüş için bkz. Pulaşlı H, *Şirketler Hukuku Şerhi Cilt IV* (5. Baskı, Adalet Yayınları, Ankara, 2024) 3013

¹⁴ Tekinalp Ü, ‘Anonim Ortaklığın Haklı Sebeplerle Alternatif Çözümlü Feshi Davasının Bazı Usuli Sorunları, Ersin Çamoğlu’na Armağan’ (2013) Vedat Kitapçılık, İstanbul, 215; Yakupoğlu Eren (n 12) 144. Aksi yönde görüş için bkz. Yüksel (n 13) 874-881

hakkı tanımıştır. Maddede hakime tanınan alternatif çözümlerle karar verme yetkisi için kaynak İsviçre Kanunu’ndan farklı olarak bir çözüm örneği gösterilmiştir. Buna göre hakim, fesih sebepleri oluşsa da feshe karar vermeyerek pay sahibinin ayrılmasına karar verebilecektir. Bu takdir yetkisi, fesih davasının son çare olması ilkesinin bir sonucudur¹⁵. Bu ilke gereği hakimin verebileceği en son karar, anonim ortaklığın feshidir¹⁶. Ayrılma kararının feshe alternatif olarak yer almasının ikinci önemli sebebi ise, var olan işletmenin ve işletmede toplanan malvarlığının olabildiğince korunma ve işletmenin devamlılığını sağlama düşüncesidir¹⁷. Fesih davası, azınlık pay sahibini korumaya yönelik köklü bir önlemdir, daha uygun önlemler hakkın korunması için yeterli olmaz ise devreye girecektir¹⁸.

TTK m. 531’de ortağa ayrılma olanağı verilmesi, çoğunlukla kapalı anonim ortaklıklarda payını satamayan ve ortaklıktan çıkma olanağı bulunmayan azınlık pay sahibine sunulmuş bir çözüm olarak varlık göstermektedir. Kapalı anonim ortaklıklarda, özellikle de pay sahipleri arasında ciddi uyuşmazlıklar var ise ayrılma dışındaki çözümler ortaklık ilişkisini devam ettireceğinden çatışmayı önleyemeyecek ve etkin bir çözüm getirmeyecektir¹⁹. Fesih davası kapsamında davacı azınlığın ayrılmasına karar verilmesi, hem feshin son çare olması ilkesi gereği ortaklığın devamını sağlamakta, hem de ortaklık ilişkisinin devamı kendisi için çekilmez hale gelen azınlık pay sahibinin hakkını korumaktadır²⁰. Düzenlemenin amacı, ortaklığa devam edemeyecek hale gelen ortağın menfaatleri korunurken aynı zamanda ortaklığın zarara uğramamasının sağlanmak istenmesidir²¹.

Madde gerekçesinde ayrılma kararı şu şekilde geçmektedir: “*Mahkeme sebepleri haklı bulsa bile fesih kararı vermek zorunda değildir. Şirketin feshini haklı kılan sebeplerin varlığına rağmen, yaşatılmasının ekonomik ve rasyonel açıdan daha doğru olacağına kanaat getiren mahkeme; şirketi feshetmek yerine, fesih talebinde bulunan pay sahiplerinin paylarının gerçek değerinin ödenmesine ve kendilerinin şirketten çıkarılmalarına veya duruma uygun düşen ve kabul edilebilir diğer bir çözüme karar verebilir. Davacıya paranın*

¹⁵ Şener OH, Teorik ve Uygulamalı Ortaklıklar Hukuku (4. Baskı, Ankara, 2019) 636; Yakupoğlu Eren (n 12) 138

¹⁶ Reha Poroy, Ünal Tekinalp ve Ersin Çamoğlu, *Ortaklıklar Hukuku II* (13. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2017) 347

¹⁷ Şener (n 15) 638

¹⁸ Rüzgar E, ‘Anonim Şirketin Azlık Tarafından Feshine İlişkin Dava İle İlgili İsviçre Federal Mahkemesi Kararlarının Değerlendirilmesi’ (2014) TAAD, 5 (16) 365

¹⁹ Şahin (n 5) 393

²⁰ Şahin (n 5) 392

²¹ Şahin (n 5) 410

kimin tarafından ve nasıl ödeneceği, bu payları geçici olarak şirketin iktisap edip edemeyeceği yargı kararlarına ve öğretideki görüşlere göre belirlenecektir²².”

Kanun koyucunun feshe alternatif çözümler içerisinde ayrılma kararını açıkça göstermesi, hakimın takdir hakkının genişliği konusunda fikir vermesinin yanında, en çok karşılaşılan alternatif çözüm olasılığının ayrılma kararı olacağını da öngörmüştür²³. Bazı yazarlara göre kanunda çıkarılmanın özel olarak belirtilmiş olması çıkarılmanın diğer alternatif çözüm yöntemlerine göre öncelikli olarak uygulanmasını gerektirir²⁴. Diğer bazı yazarlara göre ise ayrılma kararının diğer alternatif çözümlere göre bir önceliği yoktur²⁵. Ayrıca ortaklıktan ayrılma kararı, fesih davasıyla bağlantılı ve bağımlıdır, münferiden ileri sürülmesi mümkün değildir²⁶.

Yargıtay kararlarında haklı sebeplerin varlığına rağmen mahkemenin fesih yerine ayrılmaya karar vermesinin daha uygun bir çözüm olacağını öngörebilmektedir. Bir kararında Yargıtay²⁷, yerel mahkemenin kararını ölçülülük prensibine uymadığı gerekçesi ile bozmuştur²⁸. Ancak kararda her ne kadar faal olmayan şirketin şirket ana sözleşmesinde değişikliğe gidilerek ayakta tutulabileceği belirtilmişse de uzun yıllar faaliyet göstermemiş bir şirket için ihtimal üzerine karar verilmesi uygun görülmemektedir²⁹.

²² TTK m. 531 gerekçesi

²³ Şener (n 15) 639

²⁴ Ayoğlu T, ‘Anonim Ortaklıkların Haklı Nedenle Feshi’ (2013) 2013/2 Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 238; Erdem (n 7) 261.

²⁵ İlbasmış Hızlısoy (n 4) 274; Şahin (n 5) 380; Nomer Ertan F, ‘Anonim Ortaklığın Haklı Sebeple Feshi Davası TTK m. 531 Üzerine Düşünceler’ İstanbul Hukuk Mecmuası 73 (1) 430; Atila B, Anonim Şirketlerin Haklı Sebeple Feshi Davasındaki Fesih Dışı Çözüm Yolları (Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2019) 41; Çamoğlu (n 2) 11. Diğer bir görüş için bkz. Hanağası E, ‘Anonim Ortaklığın Haklı Sebeple Feshi Davasının Medeni Usul Hukuku Perspektifinden Değerlendirilmesi’ (2016) Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi 32 (1) 255

²⁶ Şener (n 15) 639

²⁷ “...haklı nedenlerle fesih koşullarının gerçekleştiği sabit ise de; dosya içerisinde yer alan bilirkişi raporları ve belgelerden aile şirketi vasfındaki davalı şirketin halen elinde bulundurduğu malvarlıklarıyla şirket anasözleşmesinde yer alan amaçları rahatlıkla gerçekleştirebilecek durumda olduğu, davacı ortakların ortaklıktan ayrılması halinde şirket anasözleşmesinde yapılacak değişikliklerle şirketin amaçlarının değiştirilebileceği, esasen davacı ortakların da ortaklıktan çıkmayı isteyip sadece ödenecek pay bedeli hususunda diğer ortaklarla anlaşamadıkları hususu gözetildiğinde şirketin, haklı nedenle feshi yerine davacı ortakların pay bedellerinin taraflarına ödenmesi suretiyle ortaklıktan çıkarılmalarına karar verilmesinin somut olaya uygun olacağı ...”

²⁸ Yargıtay 11. HD. 2014/3669 E. 2014/10238 K. T: 02.06.2014 (www.kazancı.com.tr)

²⁹ Yılmaz A, ‘Yargıtay 11 HD., 02.06.2014 T., 3669 E. / 10238 K. Kararının İsviçre Doktrini Ve Federal Mahkeme Kararları Işığında Değerlendirilmesi’ Cevdet Yavuz’a Armağan, 3088

A. HAKİMİN TAKDİR YETKİSİ

TTK m. 531'in mahkemeye tanıdığı yetki, ortaklıktan ayrılmaya re'sen karar verme yetkisidir.³⁰ Madde, bu konuda azınlık pay sahibine talepte bulunma hakkı tanımamıştır³¹. Fesih talebi, içeriğinde esasen ortaklıktan ayrılma iradesini barındırdığından mahkeme, koşulları değerlendirerek talep olmasa da bu yönde karar verebilecektir³². Nitekim TTK m. 531 hakime re'sen karar verme yetkisi vermiştir ve madde düzenlemesi, medeni usul hukukundaki taleple bağlılık ilkesinin bir istisnasını teşkil eder³³.

Hakim, takdir hakkını hukuka ve hakkaniyete uygun olarak kullanacak; somut olayın şartlarını ve menfaat dengesini gözeterek belirlemeyi yapacaktır³⁴. Sözgelimi ortaklardan birinin davada fer'i müdahil olarak davacının payını satın almayı teklif etmesi halinde hakim, ortaklıktan ayrılma kararına öncelikli olarak yoğunlaşıp teklifin gerçekçiliğini ve tarafların menfaatini düşünüp ona göre karar verecektir³⁵. Hakim vereceği kararda gerek tarafların, gerekse üçüncü kişilerin menfaatlerini gözetmeli ve uygun çözüm yolunu buna göre belirlemelidir³⁶.

TTK m. 531'in düzenleniş şekli ve hakime sunduğu takdir yetkisi dikkate alındığında, davacının bu takdir yetkisini talep ile sınırlandıramayacağı açıktır.³⁷ Yine davacı, TTK m. 531'e dayanarak fesih dışında başka bir dava açamayacaktır. Ancak yukarıda belirtildiği gibi teklif halinde ya da davacının dava dilekçesinde önerdiği öncelikli çözüm talebinde hakim takdir yetkisini yönlendirmesi mümkündür³⁸. Yine davalının talebi de bu hususta mahkemeyi yönlendirebilir.³⁹ Ancak anonim ortaklığın haklı sebeple feshi davasının; davacının talepleri hakimi bu talepleri değerlendirmede belirli bir sırayı takip etme hususunda bağlayıcı olmadığından bu davanın bir terditli dava olmadığı söylenmelidir⁴⁰.

Hakimin takdir yetkisinin de birtakım sınırları bulunmaktadır. Mahkeme davacının paylarının alınmasına karar verebilecekse bile bu karar yalnızca payların tamamı için

³⁰ Mehaz kanunda hakime tanınan takdir yetkisi için bkz. Vogt und Enderli (n 3) 245

³¹ Yakupoğlu Eren (n 12) 173; Şahin (n 5) 396; Atila (n 25) 47

³² Şahin (n 5) 396, Aksi yönde görüş için bkz Çamoğlu (n 2) 11

³³ Hanağası (n 25) 202; Ayoğlu (n 24) 237; Şener (n 15) 638

³⁴ İlbasmış Hızlısoy (n 4) 74; Ayoğlu (n 24) 238

³⁵ Şahin (n 5) 428

³⁶ Şener (n 15) 638

³⁷ Yakupoğlu Eren (n 12) 139

³⁸ Şahin (n 5) 429. Bu yönde Yargıtay kararı için bkz. Yargıtay 11. HD. 2015/9088 E. 2016/2352 K. T: 03.03.2016 (<https://karararama.yargitay.gov.tr/>)

³⁹ Yargıtay 11. HD. 2016/4639 E. 2017/3180 K. T: 30.05.2017 (<https://karararama.yargitay.gov.tr/>)

⁴⁰ Hanağası (n 25) 206

verilebilir⁴¹. Bunun gibi, davacının paylarının dava dışı bir kişi veya diğer ortaklar tarafından alınmasına karar veremeyecektir⁴². Yukarıda da değinildiği gibi mahkeme şartı bağlı karar da veremeyecektir. Bununla birlikte mahkemenin birden fazla alternatif çözüme birden hükmetmesi hakimın takdir hakkı çerçevesinde mümkündür⁴³.

B. AYRILMA KARARI VERİLMESİNİN ŞARTLARI

Ayrılma kararı, TTK m. 531'in içerisinde ve feshin devamında düzenlendiği için, öncelikle fesih kararı verilebilmesi için gerekli haklı sebeplerin varlığının aranması gerekmektedir.⁴⁴ Mahkeme, önüne gelen her somut olayda haklı sebebin varlığını dürüstlük kuralı çerçevesinde değerlendirip karar verecektir⁴⁵. Haklı sebeplerin feshi gerektirecek ağırlıkta olmasını arayacak olan mahkeme, aksi halde feshe karar veremeyeceği gibi ayrılmaya da karar veremeyecektir⁴⁶.

İkinci şart, davacı azınlık pay sahibi tarafından fesih davasının açılmış olmasıdır. Ayrılma kararı münferiden istenemeyecek, TTK m. 531 gereği talep edilen fesih sonucu hakim tarafından ayrılmaya karar verilebilecektir⁴⁷. Burada tartışılması gereken husus, davacı azınlık pay sahiplerinin rızasına aykırı olarak bu kararın verilebilir olup olmadığıdır. Yukarıda ifade ettiğimiz üzere TTK m. 531, usul hukukundaki taleple bağlılık ilkesinin bir istisnasını teşkil etmektedir. Madde açıkça hakime fesih yerine alternatif çözüm yöntemlerine karar verme yetkisi tanımaktadır. Bu doğrultuda hakim gerekli çözüme resen karar verecektir⁴⁸. Ancak bir pay sahibinin kendi açtığı dava ile rızasına aykırı şekilde ortaklıktan çıkarılıyor oluşu kanaatimizce hakkaniyete uygun değildir. Ayrıca pay sahibinin pay bedelini ifa etmemesi gibi bir durum söz konusu değilken ortaklıktan çıkarılıyor oluşu, Kanun'un temel prensiplerine aykırıdır⁴⁹.

⁴¹ Tekinalp (n 14) 218

⁴² Tekinalp (n 14) 218

⁴³ İlbasmış Hızlısoy (n 4) 273

⁴⁴ Hanağası (n 25) 254; Yargıtay 11. HD. 2016/4639 E. 2017/3180 K. T: 30.05.2017 (<https://karararama.yargitay.gov.tr/>)

⁴⁵ Oruç M, '6102 Sayılı Yeni Türk Ticaret Kanunu'na Göre Anonim Ortaklıktan Haklı Sebeple Fesih İstemine Bağlı Çıkarılma' (2011) BATİDER, 213; Yargıtay 11. HD. 2016/14541 E. 2018/6990 K. T: 13.11.2018 (<https://karararama.yargitay.gov.tr/>)

⁴⁶ Şahin (n 5) 432

⁴⁷ Oruç (n 45) 211

⁴⁸ Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu (n 16) 340; Şahin (n 1) 162

⁴⁹ Nomer Ertan (n 25) 432

Üçüncü şart ise, anonim ortaklığın devamının uygun ve kabul edilebilir çözüm olarak takdir edilmesidir. Ortaklıktan çıkarma kararı verebilmesi için mahkeme, şirketin devamının rasyonel ve ekonomik açıdan daha doğru olacağına kanaat getirmelidir⁵⁰. Pay sahibinin ayrılması, fesih davasına alternatif çözüm olarak bulunduğu için, bu kararın somut duruma uygun olması ve kabul edilebilir bir çözüm olması gerekmektedir⁵¹. Hakim değerlendirmeyi yaparken objektif ve adil kriterler kullanacak, hukuka ve hakkaniyete göre karar verecektir⁵². Değerlendirme yapılırken göz önüne alınacak üç ilke çok önemlidir. Bunlar şirketin devamlılığı ilkesi, ölçülülük ilkesi ve feshin son çare olması ilkesidir⁵³. Bu ilkeler ışığında ortaklığın yaşatılmasının ekonomik ve rasyonel bakımdan daha uygun olduğunu belirleyen mahkeme, pay sahibinin çıkarılmasına karar verebilecektir⁵⁴. Çoğunlukla teknik bilgi gerektiren bu değerlendirmeyi yapacak olan mahkemenin mutlaka iktisat ve işletme alanında uzman bilirkişi heyetinden rapor alması gerekmektedir⁵⁵.

C. KARARIN NE ŞEKİLDE VERİLECEĞİ SORUNU

Ayrılma kararı, davacıya ait payları bir bütün olarak konu almakta ve dolayısıyla payların tamamını gerçek değerinin ödenerek davacının şirketten ayrılması söz konusu olmaktadır⁵⁶. Bununla birlikte TTK m. 531'de ayrılma kararında payların kim tarafından satın alınacağı ve pay bedellerinin kim tarafından ödeneceğinin belirtilmemiş olması, bu konuda doktrinde tartışmalara neden olmuştur⁵⁷. Anonim ortaklığın haklı sebeple feshi davasında şirket davanın tarafı olduğundan mahkeme, payın şirket tarafından alınması kararı verebilecektir⁵⁸. Dolayısıyla payın gerçek bedelini ödemekle yükümlü olan da bizzat davalı şirkettir⁵⁹. Ancak azınlık pay sahibi davacının pay oranının yüksek olduğu durumlarda payın şirket tarafından satın alınması, sermayenin azalmasına ve diğer pay sahiplerinin zarara uğramasına sebebiyet verebilir⁶⁰. Sermayenin azalmasının önüne geçilmesi için, payların mümkün olduğunca özsermayeden ödenmesi düşünülebilir⁶¹. Diğer yandan mahkemenin

⁵⁰ Yakupoğlu Eren (n 12) 139; Şahin (n 1) 162

⁵¹ Şahin (n 5) 431

⁵² İlbasmış Hızlısoy (n 4) 276

⁵³ Bkz. Yargıtay 11. HD. 2018/1177 E. 2019/3046 K. T: 16.04.2019 (<https://karararama.yargitay.gov.tr/>)

⁵⁴ Oruç (n 45) 220. Şirketten çıkarılma veya duruma uygun düşen ve kabul edilebilir diğer bir çözüm tarzının uygun olmaması, en iyi çözüm tarzının fesih olması halinde anonim şirketin feshine karar verilmesi gerektiği yönünde bkz. Yargıtay 11. HD. 2016/2752 E. 2017/4079 K. T: 04.07.2017 (<https://karararama.yargitay.gov.tr/>)

⁵⁵ Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu (n 16) 347; Oruç (n 45) 221; Yakupoğlu Eren (n 12) 177

⁵⁶ Ayoğlu (n 24) 240

⁵⁷ Şahin (n 5) 416

⁵⁸ Şahin (n 5) 416

⁵⁹ Ayoğlu (n 24) 244

⁶⁰ Şahin (n 5) 417

⁶¹ Bahtiyar M, Ortaklıklar Hukuku (Beta Yayınları, 13. Baskı, İstanbul 2019) 386

payın davanın tarafı olmayan kişilerce satın alınmasına karar vermesinin mümkün olup olmadığı da tartışmalıdır. Bunun mümkün olabileceğini söylemek, tek borç ilkesi ve medeni usul hukuku bakımından mümkün görülmemektedir⁶².

Mahkemenin kararını aşamalı olarak verebileceği, azınlık paylarının ortaklık tarafından satın alınmasına, aksi halde şirketin feshedileceğine ilişkin karar verilmesinin mümkün olacağına ilişkin görüşler bulunmakta ise de medeni usul hukuku kuralları gereğince şarta bağlı hüküm kurulması mümkün değildir⁶³.

III. AYRILMA KARARININ HUKUKİ SONUÇLARI

Mahkemece verilecek ayrılma kararı, inşai bir karardır ve gerek davacı azınlık pay sahibi, gerekse davalı şirket için pek çok sonuç doğuracaktır. Sonuçların doğma anı, karar inşai ve yenilik doğurucu olduğundan, kararın kesinleştiği andır⁶⁴.

TTK m. 531 gereği alternatif çözüm olarak ayrılmaya karar verilmesi halinde ortaya çıkacak ilk sonuç, ortaklığın ayrılma akçesi ödeme yükümlülüğünün, davacının ise ayrılma akçesi alacağının doğmasıdır.⁶⁵ Kararın kesinleşmesi ile birlikte ortaklık, ayrılma akçesini davacıya ödeme yükümlülüğüne girecektir⁶⁶. Ayrılma akçesi, payların karar tarihine en yakın tarihteki gerçek değeridir. Mahkeme, ayrılma kararı ile birlikte, karar tarihine en yakın tarihteki pay değerini de bilirkişilere hesaplatıp karara eklemelidir⁶⁷.

Mahkemenin verdiği ayrılma kararının kesinleşmesi ile meydana gelecek ikinci sonuç, davacının pay sahipliği sıfatının sona ermesidir. Burada önemli olan husus, ayrılma akçesinin ödenmesinin tamamlanmasına kadar davacı pay sahipliğinin devam ediyor oluşudur⁶⁸. Kararın kesinleşmesi ile birlikte davacının ortaklıktaki yönetsel ve malvarlıksal bütün hakları ve yükümlülükleri sona erecektir⁶⁹.

Ayrılma kararının üçüncü sonucu, ortaklıktaki pay sahibi sayısının azalmasıdır. Davacı paylarının ortaklığa devri ile birlikte ortaklığa yeni bir ortağın dahil olmaması halinde pay

⁶² Şahin (n 5) 421

⁶³ Şahin (n 5) 425

⁶⁴ Oruç (n 45) 224

⁶⁵ Atila (n 25) 79

⁶⁶ Şahin (n 5) 436

⁶⁷ Atila (n 25) 86; Şener (n 15) 639

⁶⁸ Şahin (n 5) 445

⁶⁹ Oruç (n 45) 224

sahibi sayısı azalmış olacaktır. Ancak pay sahibi sayısı ayrılma ile birlikte bire düşerse, bu durum tescil ve ilan olunmalıdır⁷⁰.

Pay üzerindeki sınırlı ayni haklar ise, ortağın çıkarılmasından etkilenmeyecektir. Nitekim ortaklıktan çıkarılma halinde eski ortağın payları devren ortaklığa geçeceğinden, üzerlerindeki intifa ya da rehin gibi sınırlı ayni haklar varlığını sürdürecektir⁷¹.

IV. AYRILMA AKÇESİ VE TESPİTİ

Anonim şirket pay sahibinin ayrılması ile kendisine ödenecek ayrılma akçesi, karar tarihine en yakın tarihteki gerçek değer esas alınarak hesaplanır.⁷² Karar tarihine en yakın değer esas alınmasındaki amaç, şirketteki değer artışlarından şirketten ayrılacak pay sahiplerinin de yararlanmasının sağlanmasıdır.⁷³ Değerin ortaklık tarafından ödenebilmesi için, ortaklık malvarlığından karşılanabilmesi gerekir⁷⁴. Bu da payın karara en yakın tarihteki değerinin esas alınmasını gerektirmektedir. Böylelikle davacının da pay sahipliği esnasında ortaklıktaki gelişmelerin nimetinden faydalanıp külfetine katlanması sağlanmış olacaktır⁷⁵. Ayrıca karar tarihine en yakın tarihteki değer esas alınması, ayrılma kararının inşai ve yenilik doğurucu oluşunun bir sonucudur⁷⁶. Zira pay sahibinin ayrılma anı dava tarihi değil, karar tarihi olacaktır⁷⁷.

Payın gerçek değeri, şirketin sermayesi, karlılığı gibi pek çok unsurun göz önüne alınarak payın hesaplandığı değerdir⁷⁸. Bu değer, yaşayan bir şirket esas alınarak belirlenir⁷⁹. *Erdem*, borsa değerinin gerçek değer olarak esas alınabileceğini, zira gerçek değer ile borsa değerinin eşdeğer olduğunu ifade etmektedir⁸⁰. Buna karşın *İlbasmış Hızlısoy*'a göre borsa değeri

⁷⁰ Şener (n 15) 639

⁷¹ Oruç (n 45) 224

⁷² Yargıtay 11. HD. 2016/4639 E. 2017/3180 K. T: 30.05.2017 (<https://karararama.yargitay.gov.tr/>); Yargıtay 11. HD. 2018/1177 E. 2019/3046 K. T: 16.04.2019 (<https://karararama.yargitay.gov.tr/>)

⁷³ Yakupoğlu Eren (n 12) 182

⁷⁴ Şahin (n 5) 464

⁷⁵ Şahin (n 5) 464

⁷⁶ Ayoğlu T, 'Anonim Ortaklıkların Haklı Nedenle Feshine İlişkin Davalarda Dava İkame Edildikten Sonra Şirket Bünyesinde Ortaya Çıkan Bazı Önemli Gelişmelerin Dava Sürecine Etkileri' (2017) 2017/1 Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 144

⁷⁷ Ayoğlu (n 76) 145

⁷⁸ Erdem (n 7) 300

⁷⁹ İlbasmış Hızlısoy (n 4) 315

⁸⁰ Erdem (n 7) 301

gerçek değerin üstünde ya da altında olabilir ve ancak hakkaniyete uygun olması halinde esas alınması mümkündür⁸¹.

Pay sahiplerine payların karar tarihine en yakın tarihteki değerinin ödenecek olması, kötü niyetli çoğunluk pay sahiplerini payın değerini düşürecek bazı yöntemlere başvurmaya itebilecektir⁸². Bu nedenle “karar tarihine en yakın” ifadesi kanımızca isabetli değildir.

SONUÇ

TTK m. 531’de düzenlenen anonim ortaklığın haklı sebeple feshi, fesih dışında bazı alternatif çözüm yolları öngörmüştür. Azınlık pay sahibinin çıkarılmasına karar verilmesi de bunlardan birisidir. Ayrılma kavramı, pay sahibinin ortaklıktaki tüm hak ve yükümlülüklerinin sona ermesini ifade eder. TTK m. 531 gereği verilen ayrılma kararı, diğer pay sahipliğinin sona erme sebeplerinden pek çok yönüyle ayrılmaktadır.

Hakimin takdir yetkisi kapsamında fesih davası içerisinde ayrılmaya karar verebilmesi için davacının talebi gerekli değildir. Kanun koyucu hakime bu noktada geniş bir takdir yetkisi tanımıştır ki bu yetki, taleple bağıllık ilkesinin bir istisnasını teşkil eder.

Ayrılma kararı verilebilmesi için öncelikle haklı sebebin varlığı, daha sonra fesih davasının açılmış olması ve ayrılma kararının kabul edilebilir ve uygun bir karar oluşuna kanaat getirilmesi gerekmektedir. Hakim bu koşulların sağlanması halinde ayrılma kararı verecek ve davacının paylarının davalı şirket tarafından satın alınmasına karar verecektir. Verilen bu kararın kesinleşmesi ile birlikte davacının şirketteki tüm hak ve yükümlülükleri sona erecek, davalının belirlenen bedeli davacıya ödeme borcu doğacaktır.

Ayrılma kararının sonunda verilen hüküm ile davalının ödemesi gereken pay bedeli, mahkemece bilirkişilere hesaplatılır ve madde metninde belirtildiği üzere karar tarihine en yakın tarihteki pay bedelidir. “Karar tarihine en yakın” pay bedelinin ödenecek olması kanımızca isabetli değildir.

⁸¹ İlbasmış Hızlısoy (n 4) 316

⁸² Nomer Ertan (n 25) 431

KAYNAKÇA

Atila B, Anonim Şirketlerin Haklı Sebeple Feshi Davasındaki Fesih Dışı Çözüm Yolları (Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2019)

Ayoğlu T, ‘Anonim Ortaklıkların Haklı Nedenle Feshi’ (2013) 2013/2 Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 219-252.

Ayoğlu T, ‘Anonim Ortaklıkların Haklı Nedenle Feshine İlişkin Davalarda Dava İkame Edildikten Sonra Şirket Bünyesinde Ortaya Çıkan Bazı Önemli Gelişmelerin Dava Sürecine Etkileri’ (2017) 2017/1 Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 123-155.

Bahtiyar M, Ortaklıklar Hukuku (Beta Yayınları, 13. Baskı, İstanbul 2019)

Çamoğlu E, ‘Anonim Ortaklığın Haklı Sebeple Feshinde Hakimin Takdir Yetkisi’ (2015) Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi 32 (1) 5-19.

Erdem N, Anonim Ortaklığın Haklı Sebeple Feshi (2. Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2019)

Hanağası E, ‘Anonim Ortaklığın Haklı Sebeple Feshi Davasının Medeni Usul Hukuku Perspektifinden Değerlendirilmesi’ (2016) Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi 32 (1)

İlbasmış Hızlısoy Ö, Anonim Şirketin Haklı Sebeple Feshi (Adalet Yayınevi, Ankara 2016)

Kazancı Bilgi Bankası - www.kazanci.com.tr

Nomer Ertan F, ‘Anonim Ortaklığın Haklı Sebeple Feshi Davası TTK m. 531 Üzerine Düşünceler’ (2015) İstanbul Hukuk Mecmuası 73 (1) 421-440.

Oruç M, ‘6102 Sayılı Yeni Türk Ticaret Kanunu’na Göre Anonim Ortaklıktan Haklı Sebeple Fesih İstemine Bağlı Çıkarılma’ (2011) BATİDER, 209-233.

Poroy R, Tekinalp Ü ve Çamoğlu E, Ortaklıklar Hukuku II (13. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2017)

Pulaşlı H, Şirketler Hukuku Şerhi Cilt IV (5. Baskı, Adalet Yayınları, Ankara, 2024)

Rüzgar E, ‘Anonim Şirketin Azlık Tarafından Feshine İlişkin Dava İle İlgili İsviçre Federal Mahkemesi Kararlarının Değerlendirilmesi’ (2014) TAAD, 5 (16) 337-371.

Sevi AM, Anonim Ortaklıkta Payın Devri (4. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2018)

Şahin A, Anonim Ortaklığın Haklı Sebeple Feshi, (Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2013)

Şahin A, ‘Anonim Ortaklığın Haklı Sebeple Feshi Çerçevesinde Gündeme Gelen Bazı Hukuki Sorunlar’ (2014) Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 9 (117-118) 145-174

Şener OH, Teorik ve Uygulamalı Ortaklıklar Hukuku (4. Baskı, Ankara, 2019)

Tekinalp Ü, ‘Anonim Ortaklığın Haklı Sebeplerle Alternatif Çözümlü Feshi Davasının Bazı Usuli Sorunları, Ersin Çamoğlu’na Armağan’ (2013) Vedat Kitapçılık, İstanbul, 211-222.

Vogt H und Enderli T, ‘Die Auflösung einer Aktiengesellschaft aus wichtigen Gründen und die Anordnung einer «anderen sachgemässen Lösung’ (2010) Recht, 6 238

Yakupoğlu Eren Ö, Anonim Şirketlerde Ortaklıktan Çıkarılma, (Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2022)

Yargıtay Karar Arama - <https://karararama.yargitay.gov.tr/>

Yılmaz A, ‘Yargıtay 11 HD., 02.06.2014 T., 3669 E. / 10238 K. Kararının İsviçre Doktrini Ve Federal Mahkeme Kararları Işığında Değerlendirilmesi’ Cevdet Yavuz’a Armağan, 3081-3089.

Yüksel S, ‘Anonim Ortaklığın Haklı Sebeple Feshi Davasında Davalı Sıfatı Üzerine Düşünceler, Prof. Dr. Hamdi Yasaman’a Armağan’ (2017) Oniki Levha Yayıncılık, 863.